

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1947.

Andra kammaren.

Nr 15.

Torsdagen den 10 april.

Kl. 2 em.

§ 1.

Anställdes, jämlikt § 65 riksdagsordningen, omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 13 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 313, i vad de avse bidrag till skogsvårdsstyrelsernas omkostnader i verksamheten, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1947/48 anvisa ett reservationsanslag av 7 750 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 156 och II: 313, i vad de avse bidrag till skogsvårdsstyrelsernas omkostnader i verksamheten, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1947/48 anvisat ett reservationsanslag av 8 250 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat. Herr Rubbestad anmälde emellertid till herr talmannen, att hans röstning icke blivit registrerad å omröstningsapparatens väggtablå. Med anledning härav beslöt kammaren på förslag av herr talmannen att omedelbart företaga ny omröstning medelst omröstningsapparaten, och utföll denna omröstning med 71 Ja och 130 Nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 75 Ja och 57 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 71 Ja och 130 Nej, sammanräkningen visade 146 Ja och 187 Nej.

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Nej-propositionens innehåll.

§ 2.

Justerades protokollen för den 21, den 22 och den 26 nästlidna mars.

Andra kammarens protokoll 1947. Nr 15.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman *A. Bramstorp* på grund av vård på karolinska sjukhuset är förhindrad deltaga uti riksdagsarbetet t. o. m. utgången av april månad 1947 intygas härmed.

Solna den 8 april 1947.

E. Nyman,
t. f. överläk., med. klin.

Kammaren beviljade herr Pehrsson-Bramstorp ledighet från riksdagsgöromålen fr. o. m. innevarande dag t. o. m. den 30 april 1947.

Herr talmannen meddelade härefter, att herr Witzell, som vid kammarens sammanträde den 26 januari med läkarintyg styrkt sig från och med samma dags tills vidare vara hindrad att deltaga i riksdagsgöromålen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 4.

Herr statsrådet *Weijne* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 193, med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379), m. m.;

nr 196, angående bidrag till avlöningar åt distriktsbarnmorskor och distrikts-sköterskor m. m.;

nr 197, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 30 juni 1943 (nr 570) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.;

nr 199, angående pensionsreglering för vissa befattningshavare vid hushållnings-sällskapen;

nr 200, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor;

nr 201, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1—3 §§ förordningen den 20 november 1845 (nr 50 s. 1) i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, m. m.;

nr 203, angående anslag till förvärv av aktier i aktiebolaget Göteborgs handelsbank, m. m.;

nr 204, angående åtgärder för främjande av det fria och frivilliga folkbildningsarbetet m. m.;

nr 205, angående anslag för budgetåret 1947/48 till skolöverstyrelsen;

nr 206, med förslag till lag om fortsatt giltighet av hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461);

nr 207, med förslag till arbetstidslag för hotell, restauranger och kaféer, m. m.;

nr 208, angående anslag till yrkesinspektionen för budgetåret 1947/48; och

nr 209, angående vissa anslag till riksförsäkringsanstalten för budgetåret 1947/48.

Dessa propositioner bordlades.

§ 5.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

*Svar på
interpellation.*

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Myrdal**, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Henriksson till mig riktat följande interpellation:

Svar på interpellation. (Forts.)

1) Anser herr statsrådet, att monopolutredningsbyrån handlat riktigt genom att till TT utlämna registrerade avtal för publicering, då dessa, i princip offentliga, enligt lagens mening blott skola hållas tillgängliga på byrån för dem som önska ta del av avtalen, och vidare genom att vid avtalens utlämnande till TT icke uppge, att de vid ingäendet redan publicerats genom de avtalslutande parternas försorg?

2) Anser herr statsrådet vidare, att monopolutredningsbyrån har förfarit riktigt genom att inför offentligheten tillkännage blott det mellan Sveriges köpmannaförbund och Sveriges lantbruksförbund ingångna avtalet utan att samtidigt offentliggöra det avtal, som ingåtts mellan Kooperativa förbundet och Sveriges lantbruksförbund, vilket legat till grund för det förstnämnda avtalet och därför är av praktiskt taget samma innehåll och som vidare var för byrån bekant månader innan det förstnämnda avtalet offentliggjordes?

I sin motivering anför interpellanten bland annat, att förfarandet med avtalet mellan Kooperativa förbundet och jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse i vida kretsar framkallat frågan, om monopolutredningsbyrån haft tendentiösa avsikter.

Den första frågan innehåller egentligen två delfrågor. I den första av dessa ifrågasättes huruvida det är riktigt av monopolutredningsbyrån »att till TT utlämna registrerade avtal för publicering, då dessa, i princip offentliga, enligt lagens mening blott skola hållas tillgängliga på byrån för dem som önska ta del av avtalen». Jag upprepar frågan därför, att den synes mig så egendomlig. I regeringsformens § 86 stadgas nämligen, att »alla allmänna handlingar må ovillkorligen genom trycket kunna utgivas, där ej i tryckfrihetsförordningen annorlunda stadgas». I tryckfrihetsförordningen skiljes mellan sådana allmänna handlingar som äro offentliga och sådana som äro hemliga. De offentliga handlingarna få fritt offentliggöras i tryck. Av 20 § 1937 års lag om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (sekretesslagen) framgår, att kartellregistret, utom i vissa undantagsfall, är offentligt. Härav följer, att monopolutredningsbyrån skulle ha handlat grundlagstridigt, om byrån underlåtit att på begäran utlämna vad som intagits i kartellregistret. Hela den föreställning, som medvetet eller omedvetet synes ligga bakom interpellantens fråga i denna del, nämligen att uppgifter i offentliga handlingar blott skulle få läsas av dem som besöka vederbörande ämbetsverk men inte få tryckas i tidningarna, måste sålunda redan av konstitutionella skäl avvisas.

Nu säger emellertid interpellanten i sin motivering, att utlämnandet av avtalen för publicering skett på byråns initiativ. Detta är enligt vad jag inhämtat riktigt såtillvida, att byrån lämnat TT meddelande om att vissa avtal införts i byråns offentliga kartellregister. En representant för TT besökte därefter byrån och fick där ta del av de registrerade avtalen och erhöi avskrift av de officiella s. k. notat, som sammanfatta avtalens innehåll. Dessa notat ingå i själva registren och utgöra sålunda offentliga handlingar. De ha hittills i samtliga fall granskats och godkänts av representanter för de karteller, som de avse. På grundval av notaten har TT sedermera på vanligt sätt självständigt utarbetat de kommunikéer, som sänts ut till pressen. Jag vill betona, att byrån sålunda icke inverkat på tidningsartiklarnas avfattning.

I detta förfaringssätt ligger enligt min bestämda uppfattning ingenting anmärkningsvärt. Det är ju ett mycket vanligt förhållande i förvaltningen, att ett verk eller en offentlig myndighet själv tillkännager inför TT, när någon handling av större allmänt intresse blir offentlig, och då ofta även översänder denna handling eller avskrift därav till TT. I många fall brukar TT själv

Svar på interpellation. (Forts.)

anhålla om att få sådan hjälp i sitt arbete. För övrigt vill jag uttala det om-
dömet, att monopolutredningsbyrån varit särskilt tillmötesgående gentemot ve-
derbörande kartellintressenter genom att ge dessa tillfälle att granska och kri-
tiserade sammanfattningar, som ställts till pressens förfogande. Denna gransk-
ningsmöjlighet är dock icke i lagen föreskriven. Skulle framdeles vissa kartell-
intressenter söka utnyttja den i publicitetshämmande syfte, kommer byrån
givetvis icke att kunna tillmötesgå sådana önskemål. Enligt vad jag inhäm-
tat, ha emellertid hittills samtliga notat — bortsett från enstaka smärre av-
vikelser — offentliggjorts i den form som godkänts av vederbörande.

Monopolutredningsbyrån har haft särskilt starka skäl att fästa TT:s upp-
märksamhet på det material, som förelegat i dess register. Såsom klart fram-
går av motiven till föreliggande lag om övervakning av konkurrensbegräns-
ning inom näringslivet, är nämligen monopolutredningsbyråns uppgift dels
av utredande och registrerande, dels av publicistisk natur. Publicitetsupp-
giften är i själva verket mycket starkt understruken. Såsom framhålles av
planeringskommissionen i dess förslag till denna lag, kan genom offentlig-
heten kring kartellavtalen och deras verkningar i många fall åstadkommas
ett korrektiv mot missbruk av en monopolistisk maktställning. Sålunda kan
själva medvetandet om denna offentlighet avskräcka många företag från dy-
likt missbruk, och dessutom kunna potentiella konkurrenter, däribland kon-
sumentkooperativa företag, få sin uppmärksamhet riktad på fallen. Plane-
ringskommissionen räknar dock med att det kan uppstå situationer, då staten
måste ingripa med ytterligare åtgärder, exempelvis genom att tillsätta sär-
skilda organ med uppgift att förhandla med vederbörande företagare, genom
att sänka eller borttaga ett tullskydd, som gjort det möjligt för monopolet
att utveckla sig, genom att sätta i gång en konkurrerande produktion i stat-
lig regi eller låta staten övertaga en monopoliserad näringsgren. Det är emel-
lertid uppenbart, att det även i sådana fall ligger ett stort värde i att alla
sakuppgifter, som erhållas genom avtalsregistrering eller genom av byrån ut-
förda särskilda undersökningar, bli publicerade, så att medborgarna kunna
bilda sig en föreställning om behovet av ytterligare statliga åtgärder i den
ena eller den andra formen. Just vetskapen om detta förhållande, att publi-
ceringen av byråns arbetsresultat kan skapa en stark opinion för ytterligare
statliga åtgärder av det ena eller andra slaget, gör det enligt min mening
desto mera sannolikt, att denna publicering i många fall avskräcker veder-
börande företag från missbruk — och därmed ofta undanröjer behovet av så-
dana ytterligare statliga åtgärder. Publicitetsvapnet är därför ytterligt be-
tydelsefullt, även om det icke alltid är ensamt tillräckligt.

Under alla förhållanden är det sålunda *icke* lagens mening, att de registre-
rade kartellavtalen »blott skola hållas tillgängliga på byrån för dem som
önska ta del av avtalen». När det t. ex. framgår, att inom radiatorbranschen
förekommer en stark kartell, den s. k. radiatorkonventionen, som fastställer
priser och leveransvillkor, vidare bestämmer om förbud för återförsäljare att
sälja radiatorer, som ej tillverkats av konventionens medlemmar, om skyldig-
het för medlemmarna att tillhandahålla böcker och övriga handlingar inför
konventionens kontrollanter etc., är detta allt förhållanden, som enligt den
uppfattning, som ligger till grund för gällande lag, böra komma till så
alla män kännedom som möjligt. På samma sätt är det enligt lagstiftarens mening
ett samhälleligt intresse, att kunskapen om sådana företeelser som pannkon-
ventionen, sanitetsgodskonventionen, diskbanksfabrikantföreningen eller andra
dylika kartellavtal når största möjliga spridning.

I den senare delen av den första frågan anmärker interpellanten på att mo-

Svar på interpellation. (Forts.)

nopolutredningsbyrån icke till TT uppgivit att i registret upptagna kartellavtal redan tidigare varit publicerade. Av frågans formulering kunde man draga den slutsatsen, att samtliga hittills registrerade avtal redan tidigare varit i sin helhet publicerade. Så är emellertid i allmänhet icke fallet, låt vara att ett stort antal avtal omnämnts och karakteriserats och i vissa fall även närmare analyserats i näringsorganisationssakkunnigas och planeringskommissionens betänkanden (SOU 1940: 35 och SOU 1945: 42). I sin motivering hänvisar interpellanten för övrigt endast till ett i kartellregistret ingående avtal, som förut varit i sin helhet offentliggjort, nämligen det som träffats mellan köpmannaförbundet å ena sidan och vissa jordbrukets riksorganisationer å den andra. I och för sig anser jag av förut anförda skäl att det icke innebär någon olägenhet utan snarast en fördel, att detta kartellavtal genom förnyad publicering blivit mera allmänt känt än tidigare. Om vederbörande intressenter velat undvika intrycket, att det här rör sig om ett hemligt avtal, hade de vid sin granskning av byråns sammanfattning själva kunnat begära att anteckning om tidigare publicering gjorts. Jag är övertygad om att byrån i så fall tillgodosett ett dylikt önskemål. Någon sådan begäran har emellertid icke framställts, trots att vederbörande intressenter bort förstå, att notatet skulle komma att ingå i registret och därmed bli offentlig handling. Det synes mig vara väl mycket begärt, att monopolutredningsbyrån skulle visa ännu större hänsyn än vad vederbörande intressenter själva begärt, när tillfälle därtill gavs.

I sin andra fråga anmärker interpellanten på det förhållandet, att byrån offentliggjort nyssnämnda avtal mellan jordbrukets riksorganisationer och köpmannaförbundet men däremot icke ett avtal mellan nämnda riksorganisationer och Kooperativa förbundet. Jag vill här först understryka, att hittills endast en mycket liten bråkdel av samtliga kartellavtal blivit intagna i byråns register. Genom anmaningsförfarande införskaffas avtalen successivt och bli därefter bearbetade och sammanställda. Registrering sker sedan efterhand som uppgifterna för varje avtal föreligga i fullständig och vederbörligen granskad form. Den omständigheten att vissa avtal registrerats och andra icke, beror sålunda i allmänhet på det enkla förhållandet, att icke ens inom en och samma bransch alla avtal samtidigt bli färdiga för registrering. Då avtalet mellan köpmannaförbundet och jordbrukets riksorganisationer registrerades den 15 februari, hade sålunda det av Kooperativa förbundet undertecknade parallella avtalet, vilket inkommit något senare, ännu icke underkastats någon mera ingående granskning inom byrån. När en sådan granskning av sistnämnda avtal sedermera företogs, befanns, att registreringsfrågan i detta fall låg sakligt annorlunda till än beträffande det avtal, som biträts av köpmannaförbundet. Båda avtalen innehålla konkurrensbegränsande bestämmelser, som delvis återfinnas i med respektive huvudavtal sammankopplade specialavtal för mejeribranschen, vilka undertecknats å ena sidan av Svenska mejeriernas riksförening och å andra sidan av Kooperativa förbundet respektive av Sveriges speceri- och livsmedelshandlareförbund. I fråga om de av köpmannaförbundet och Sveriges speceri- och livsmedelshandlareförbund biträdda avtalen äro dessa bestämmelser gällande i och med undertecknandet. Beträffande de av Kooperativa förbundet biträdda avtalen äro ifrågavarande bestämmelser däremot icke gällande, och det är i närvarande läge ovisst, om de någonsin komma att bli gällande. Enligt 16 § i ramavtalet och 4 § i branschavtalet träda dessa avtal först i tillämpning mellan Kooperativa förbundet samt envar av de till lantbruksförbundet anslutna medlemsorganisationerna, sedan tre fjärdedelar av primärmedlemmarna inom dels Kooperativa förbundet dels vederbörande medlemsorganisation inom lantbruksförbundet träffat lokalavtal i enlighet med detsamma. Det är i denna stund icke säkert, att detta villkor kommer att

Svar på interpellation. (Forts.)

bli uppfyllt. Det är av detta skäl, som monopolutredningsbyrån icke för närvarande ansett sig böra registrera ifrågavarande avtal.

Det är sålunda uppenbart, att här icke föreligger ringaste skäl att tillskriva byrån någon tendentiös eller diskriminatorisk avsikt. Byrån har utgått från en princip, som ur många synpunkter kan synas vara tämligen självklar. Jag vill understryka, att denna princip icke har den innebörden, att alla avtal med ännu icke gällande konkurrensbegränsande bestämmelser skola undandragas registrering. Om sådana bestämmelser skola träda i kraft vid viss angiven tidpunkt i framtiden eller vid inträffande av sådant förhållande, som med bestämdhet kan förutses komma att inträffa, synes det otvivelaktigt, att ett avtal, vari sådana bestämmelser ingå, bör intagas i byråns register.

Det skulle emellertid kunna ifrågasättas, om icke även de konkurrensbegränsande avtal, beträffande vilka ovisshet råder om huruvida de komma att bli gällande, böra registreras. Man har bland annat att taga hänsyn till risken att lagen skulle kunna kringgås genom att alla avtal ges preliminär form men ändock tillämpas. Å andra sidan synes man icke böra binda byrån vid principen att varje slag av förberedande överenskommelse skall behöva intagas i registret.

Det av interpellanten här berörda fallet har uppenbarligen karaktär av ett gränsfall. Enligt min mening skulle det icke ha varit olämpligt eller oriktigt, om avtalet mellan Kooperativa förbundet och lantbruksförbundet samt avtalet mellan Kooperativa förbundet och Svenska mejeriernas riksförening redan på nuvarande stadium registrerats. Jag anser å andra sidan icke, att byrån förfarit felaktigt genom att icke registrera dessa avtal.

Jag vill till sist meddela, att de förut berörda sammanfattande notaten i kartellregistret, jämte andra resultat av byråns arbete, i framtiden komma att offentliggöras i en särskild av kommerskollegium utgiven publikationsserie.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Härpå yttrade:

Herr Henriksson: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra mitt tack för det lämnade svaret på min interpellation. Såvitt jag kan finna var motiveringen i interpellationen så klart formulerad att det väl knappast kunde råda någon tvekan om dess kärnpunkt. I sitt ganska utförliga svar går emellertid herr statsrådet i cirklar omkring denna kärna och talar om ting som inte berörts i interpellationen. Först mot slutet av svaret får jag på fem rader ett försiktigt formulerat svar, i det att herr statsrådet säger: »Enligt min mening skulle det icke ha varit olämpligt eller oriktigt, om avtalet mellan Kooperativa förbundet och lantbruksförbundet samt avtalet mellan Kooperativa förbundet och Svenska mejeriernas riksförening redan på nuvarande stadium registrerats.» Jag ber att med tillfredsställelse få inhösta detta erkännande, och jag skall återkomma härtill senare.

Interpellationssvaret är emellertid av stort intresse ur en annan synpunkt. Det ger ett tydligt belägg för vad man anade efter monopolutredningsbyråns första framträdande på det publicistiska området, nämligen att den arbetade utan att alltför mycket vinnlägga sig om någon större grad av objektivitet, omdöme eller sakkunskap i fråga om det material den hade att behandla. Den förefaller att fungera ungefär som en korvstoppningsmaskin, där man stoppar in ingredienserna en efter en i stället för att blanda samman dem innan man stoppar in dem. Herr statsrådet säger: »Den omständigheten att

Svar på interpellation. (Forts.)

vissa avtal registrerats och andra icke beror sålunda i allmänhet på det enkla förhållandet, att icke ens inom en och samma bransch alla avtal samtidigt bli färdiga för registrering.» Jag kan hålla med om att det är ett mycket enkelt förhållande att gå till väga på detta sätt. Men om byrån genom sin publicitet vill ge allmänheten en uppfattning om läget inom en viss bransch, bör väl byrån först arbeta igenom hela materialet från branschen i fråga innan den framlägger någonting därav för offentligheten. Som det nu tycks gå till matar man fram en bit här och en bit där. Ett sådant tillvägagångssätt måste otvivelaktigt ge en ganska skev bild utav förhållandena.

Herr statsrådet fann min första fråga egendomlig. Jag vill upplysa om att den formulerades därför att jag inte kunde finna någon instruktion ifrån Kungl. Maj:t till monopolutredningsbyrån rörande tillvägagångssättet vid publiceringen. Byråns förfarande tycktes mig inte riktigt stämma med departementschefens uttalande i frågan i propositionen. Svaret finner jag tillfredsställande så till vida, att det visar att någonting i detta sammanhang är galet. Det är naturligtvis alldeles riktigt, att offentliga handlingar kunna publiceras i pressen. För min del anser jag emellertid att handlingarna på detta område inte äro färdiga för publicering förrän de äro fullständiga. Under riksdagens behandling av lagen om övervakning av konkurrensbegränsning inom näringslivet betonades icke endast behovet av en översyn utan även att det här gällde ett område som var ömtåligt. Den stora allmänheten har ju ofta en bristande kännedom om näringslivets förhållanden. Den har, för att ta ett exempel, inte alla gånger förmåga att bedöma en handelsmarginalns skälighet. Publiceringen av raa siffror kan därför väcka underliga föreställningar hos allmänheten.

Jag skall belysa detta genom ett enda exempel. I en socialdemokratisk tidning publicerades en redogörelse för galvaniseringsfabrikanternas försäljningsvillkor under rubriken: »Väldig vinst åt järnaffär på galvaniserade varor.» I texten meddelades att detaljhandelns marginal var 22 %. Ja, för det första är det inte fråga om någon vinst. Denna marginal på 22 % skall ju först täcka alla företagens kostnader, sålunda frakter, lagringskostnader, hyror, personalkostnader och allt dylikt, som hör till en affärs omkostnader. Vad som sedan till äventyrs blir kvar är ju affärsinnehavarens vinst — man kan om man så vill även använda uttrycket hans lön. Vidare får detaljisten i detta fall i sin tur lämna en viss rabatt, för den händelse att han säljer något större parti. För att i det anförda exemplet nämna några mera konkreta siffror kan jag anföra, att en 12-liters galvanhink i dag i utförsäljning kostar 2:45. Detaljhandlaren rabatt skulle alltså i runt tal utgöra 54 öre. Men med dessa 54 öre skola alla de nyss uppräknade kostnader täckas och dessutom skola de ge affärsinnehavaren hans lön. Köper förbrukaren ett dussin hinkar får järnhandlaren genast avstå 2 % av sin rabatt och vid köp av större partier ända upp till 12 % efter en glidande skala. Om staten uppträder som köpare skall den redan vid köp av ett dussin ha 15 procents rabatt och vid försäljning till lanthandlare skall en rabatt av 17 % lämnas. Det är mycket vanligt att varor av detta slag säljas vidare i partier till andra detaljister. Jag vill med vad jag sagt peka på hur man genom blotta anförandet av en sådan siffra kan ge allmänheten ganska snedvridna uppfattningar om vad som är skäligt och inte skäligt i detta sammanhang, och att det därför borde kunna förväntas att monopolutredningsbyrån, som ju borde ha sakkunskap på det affärsekonomiska området, kunde lämna litet vägledning i samband med publiceringen av siffrorna.

Herr statsrådet säger i anslutning till publicitetsfrågan: »Sålunda kan själva medvetandet om denna offentlighet avskräcka många företag från dy-

Svar på interpellation. (Forts.)

likt missbruk, och dessutom kunna potentiella konkurrenter, däribland konsumentkooperativa företag, få sin uppmärksamhet riktad på fallen.» Ja, jag vet inte om herr statsrådet avsett att vara lustig med denna passus, men det verkar ju nästan så med tanke på att interpellationen gick ut på att få klarhet om varpå det berodde att ett avtal som tecknats av Kooperativa förbundet icke publicerats samtidigt med ett likartat avtal som tecknats av Sveriges köpmannaförbund. Som jag redan i min interpellation framhållit har detta förhållande, att det ena avtalet registrerats och publicerats men inte det andra, trots att det är likartat, väckt ganska stor uppmärksamhet, inte minst inom jordbrukets organisationer, som ju i bägge dessa fall utgöra motpart. Jag kan här exempelvis nämna att RLF-tidningen om detta förhållande den 1 mars i år skrev följande:

»Man kan emellertid inte undgå att finna det egendomligt, att riksavtalet mellan lantbruksorganisationerna och Kooperativa förbundet inte offentliggjordes av monopolutredningen samtidigt som det likalydande riksavtalet mellan lantbruksorganisationerna och köpmannaförbundet publicerades. Är det ena avtalet registrerat som kartellöverenskommelse måste naturligtvis även det andra vara registrerat som sådan.» Det är alltså RLF-tidningens uppfattning.

Jordbrukarnas Föreningsblad skrev bl. a. så här: »I en del dagstidningar har avtalet mellan SL, RLF och köpmannaförbundet samt det därtill hörande branschavtalet publicerats som en stor nyhet, och i rubriceringen har man även gjort antydningar, som tyda på missuppfattning av avtalens innebörd. En tidning satte exempelvis som rubrik: 'Hemlig kontroll av mjölkhandeln'.» Denna »hemliga» kontroll hade ju dock tidigare fullständigt lagts fram genom den publicitet, som från organisationernas sida hade givits avtalen redan vid ingåendet. Det var fallet både med det avtal som slöts med köpmannaförbundet och det som slöts med Kooperativa förbundet.

Nu säger herr statsrådet, att det där skulle man kunnat undvika, om vederbörande hade anmärkt på förhållandet, då de fingo godkänna de i interpellationssvaret omtalade notaten. Ja, men vid den tidpunkten hade man nog inom organisationerna inte riktigt klart för sig hur monopolutredningsbyrån skulle gå till väga, och därför var det onekligen litet svårt att vara så förtänksam och så inriktad på att det kunde bli underligheter, att man begärde ett dylikt tillägg, som herr statsrådet menar att man skulle ha begärt.

Herr statsrådet försöker nu försvara byråns handlingssätt i detta fall genom att göra gällande att det skulle finnas en viss formell skillnad mellan avtalen. Jag vill dock betona, att avtalen äro undertecknade av de i interpellationen omnämnda parterna, avtalet med Kooperativa förbundet sex månader före avtalet med köpmannaförbundet. Jag vill också framhålla att den riksnämnd, som omnämnes i avtalen, sammanträtt i bägge fallen. Något ytterligare har icke hänt, vare sig i det ena eller det andra fallet. Reellt ligger alltså frågan till på precis samma sätt, och det är väl dock det reella som bör vara utgångspunkten för en byrå, som skall kontrollera vad man här kallar för monopolistisk verksamhet.

Det skulle därför varit mera tillfredsställande och lovande för framtiden, om herr statsrådet givit sitt av mig inledningsvis berörda erkännande en mera positiv utformning, men jag kanske kan våga anse, att då herr statsrådet säger, att det enligt hans mening icke skulle ha varit olämpligt om Kooperativa förbundets avtal registrerats samtidigt med det andra, han menar att det skulle ha varit riktigt om så skett.

Som jag redan betonat rör man sig här på ett område, där det absolut inte är lämpligt att behandla ärendena på ett maskinmässigt och byråkratiskt sätt.

Svar på interpellation. (Forts.)

Här fordras alldeles speciellt omdöme, hänsyn till berättigade intressen samt framför allt objektivitet. Hela syftet med lagstiftningen kommer att förfelas, om näringslivet får en känsla av att lagen inte tillämpas med oväld. Jag vill hoppas att Kungl. Maj:t låter sig angeläget vara att bibringa monopolutredningsbyrån en funktion, som ställer den utanför misstankar om brister i objektiviteten och omdömet.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Myrdal**: Herr talman! Jag kanske får begagna tillfället att tacka herr Henriksson för hans utförliga och välvilliga svar på mitt interpellationssvar. Det innehöll i vissa principiella avseenden uttalanden, som göra att jag finner det angeläget att ta upp några av dessa frågor till fortsatt diskussion.

Om jag förstod herr Henriksson rätt, så menade han — och sannolikt ansåg han att han där talade för många intressen — att man inte kan vara fullkomligt tillfredsställd med den ordningsföljd som byrån tillämpar, när nu det ena kartellavtalet efter det andra — som jag hoppas i rask takt — bringas till offentlig kännedom. Han menar — om jag förstod honom rätt — att man innan ett kartellavtal publiceras skall ha undersökt hela branschen, och — fortfarande med samma reservation — att avtalen inte skulle publiceras så råa utan åtföljda av en analys, som förebygger att allmänheten ur avtalen drar felaktiga slutsatser och får en felaktig föreställning om de faktiska förhållandena.

Om jag att börja med får ta upp den första frågan, så vill jag påminna honom om att i den lag, som riksdagen har antagit och som han sannolikt själv har röstat för eller underlåtit att rösta emot eller begära röstning emot, i den lagen, tolkad utifrån den utredning som ligger till grund för den, är det förutsatt, att vi här i landet så småningom skola ha ett fullständigt kartellregister över hela näringslivet. Det är vidare förutsatt att en sådan ordning inte, redan av hänsyn till att vi inte ha tillgänglig arbetskraft i den omfattning som skulle erfordras, kan ernås med detsamma. Men byrån måste börja någonstans, och det är förutsatt, att så fort den har resultat att visa upp, så fort den har registrerat en kartell, så skall det publiceras. Detta är lagens mening och detta är lagens innebörd.

Jag är övertygad om, rättare sagt jag vet, att byrån redan av praktiska skäl försöker ta upp ett helt område efter ett annat i den mån som den inte av praktiska skäl samtidigt arbetar med flera branscher. Det är sant att ett sådant registrerat avtal, ett sådant faktum som lägges för den svenska allmänhetens ögon, icke i och för sig garanterar, att allmänheten får en riktig föreställning om monopolsituationen på området i fråga. Men jag vill gärna erinra herr Henriksson om att det i alla händelser inte finns någon anledning att tänka sig att allmänheten hade en riktigare föreställning om verkligheten, när den inte kände till ett kartellavtal, som nu bringas till offentlig kännedom. I den mån byrån får möjlighet att överskåda detta väldiga privatbyråkratiska monopolsystem, som ligger över det svenska näringslivet, och börjar kunna orientera sig i denna trolskog, är det också meningen att den skall göra mera av pedagogisk analys, som skall kunna tjäna allmänheten på ett sätt, som herr Henriksson liksom jag skall kunna vara tillfredsställd med. Men under tiden få vi här som annars lita på att intressenterna på området skola hjälpa till att upplysa allmänheten. Ifrågavarande monopolintressenter äro ju mäktiga i många hänseenden. Inte minst ha de råd att anställa den för en dylik upplysning erforderliga arbetskraften. Det står också en stor och mot dem välvillig press till förfogande för en sådan upplysningsverksamhet.

Svar på interpellation. (Forts.)

När det gäller att upplysa folket om vad kartellavtalen innebära och icke innebära måste vi i stor utsträckning lita till det enskilda initiativet, till dem alltså, som veta vad avtalen innebära, som ha medverkat vid deras tillkomst och som äro intressenter i kartellavtalen. Men naturligtvis förefinnes härvidlag också ett behov av upplysning från det allmännas sida. Jag hoppas därför som sagt att monopolutredningsbyrån så snart som möjligt skall bli i tillfälle att litet mera än hittills uppträda som pedagog, vilket herr Henriksson också förutsatt att den skulle göra.

Herr Henrikssons påpekande att publicerandet av råa siffror icke i och för sig garanterar en fullständig och riktig kunskap hos allmänheten kan jag livligt instämma i. Låt oss litet parentetiskt ta ett exempel från ett annat område. Om herr Henriksson roat sig med att läsa den borgerliga pressen, särskilt den på landsbygden, så har han kunnat lägga märke till, vilka fantastiskt felaktiga slutsatser man där på grundval av den publicerade handelsstatistiken dragit om den svenska handelspolitiken och dess verkningar. Men i det läget skulle det vara främmande för mig som handelsminister att resonera som herr Henriksson. För att allmänheten inte skall bilda sig felaktiga föreställningar om handelspolitiken och dess verkningar — vilket nu uppenbarligen sker — vore det bättre, menar kanske herr Henriksson, att inte publicera handelsstatistiken alls förrän vi kunna göra det i samband med sådana pedagogiska påpekanden från regeringens sida, som garantera att allmänheten icke drar de utomordentligt falska slutsatser som den nu drar och som direkt framodlas i nio tidningar på tio. En sådan ståndpunkt kan jag inte inta. Ett steg på vägen till full kunskap och klarhet är dock, att man lägger fram de fakta som finnas i handelsstatistikens siffror. Sedan få vi lita på att den allmänna diskussionen om dessa frågor och resultaten från olika undersökningsinstitut samt medborgarnas självbildning så småningom för fram allmänheten till den riktiga uppfattningen.

Sedan vill jag rikta en anmärkning till herr Henriksson för att han mest talade om andra saker än den han nu själv påstod vara kärnfrågan i sin interpellation. Denna skulle ju nämligen vara frågan varför monopolutredningsbyrån hade publicerat ett visst avtal med Sveriges köpmannaförbund, när den inte samtidigt publicerat ett annat och i vissa hänseenden — men icke i alla — likartat avtal med Kooperativa förbundet. Jag har deklarerat att vi här stå inför ett gränsfall. Jag vill emellertid alldeles bestämt bestrida herr Henrikssons påstående att skillnaden mellan ifrågavarande båda avtal är av formell och icke reell art. Enligt min mening är det en utomordentligt reell skillnad mellan sådana avtal, som äro gällande, och sådana som bara skola bli gällande, därest branschföreningar och lokalavdelningar komma att godkänna dem. Det avtal som icke publicerats är av den senare typen. Det kommer kanske aldrig att bli gällande. Ja, jag skulle bli mycket glad om det inte bleve det. Jag ser nämligen gärna att det finns så litet monopolbildningar som möjligt i samhället, och jag ser också gärna att Kooperativa förbundet här uppträder i enlighet med sina gamla principer.

Jag blev litet nedslagen när herr Henriksson gjorde en del nedsättande uttalanden om arbetet inom kommerskollegii nya byrå för monopolkontroll. Med den kännedom jag äger om denna byrås arbete anser jag nämligen att herr Henrikssons uttalanden äro helt orättvisa. Herr Henriksson karakteriserade byråns registreringsverksamhet som ett maskinmässigt och byråkratiskt arbete. Han sade att byrån var som en korvstoppningsapparat, där man samlade in avtal och publicerade dem utan någon vidare ordning. Jag vill därvidlag gärna framhålla, att byrån handlar efter lagens ord och mening. En annan

Svar på interpellation. (Forts.)

ordning kommer där att inträda först när kartellregistret över det svenska näringslivets monopolisering är fullständigt.

Men jag blev ännu mera nedslagen när herr Henriksson sade att byrån skulle ha handlat tendentiöst. Överhuvud taget menade herr Henriksson att byrån arbetade utan objektivt omdöme och tillräcklig sakkunskap. På ett ställe i sitt anförande sade han också, att man kunde misstänka byrån för att inte arbeta med övöld. Eftersom dessa yttranden fällts här i kammaren vill jag gärna ha sagt ifrån, att då monopolutredningsbyråns verksamhet är ny och några detaljmässiga instruktioner därför inte kunnat utfärdas, har dess arbete noggrant följts inte bara av ledningen i kommerskollegium utan även av regeringen och, framför allt, av det departement varunder kommerskollegium förvaltas. Vi ha en helt annan mening om denna byrås arbete än herr Henriksson. Jag vågar säga att monopolutredningsbyrån och dess ledning ha min och hela regeringens fulla förtroende. Vi äro övertygade om att byrån utför ett gott arbete. Vi som litet mera ingående studerat byråns arbete känna oss nu mera förvissade än vi gjorde innan verksamheten började om att här lägges grunden fast till någonting, som är ett gammalt och allmänt folkkrav i Sverige, nämligen att de privata monopolen skola vara öppna för medborgerlig insyn.

Herr **Henriksson**: Herr talman! Jag har observerat att handelsministern på senare tid — kanske han också gjort det tidigare — tagit för vana att gärna använda litet klichéer eller etiketter, om jag så får säga, när han talar om saker och ting som ligga under hans domvärjo. Dessa etiketter äro tydligen avsedda att verka nedsättande på det han talar om.

Handelsministern använde i sin replik till mig uttrycket »de privatbyråkrattiska monopolens trollskog» eller något liknande. Men handelsminister Myrdal, som sysslat så mycket med ekonomiska ting och med förhållanden som röra näringslivet, borde väl ha klart för sig, att man inte kan sätta dylika etiketter på allt organiserat samarbete inom näringslivet. Jag föreställer mig att en hel del av detta organiserade samarbete är till utomordentlig nytta, inte bara för företagen utan också för konsumenterna och hela samhället. Statsrådet vill väl inte göra gällande att alla sådana överenskommelser som nu finnas — även när det gäller priser — hålla sig på ett oskäligt plan? Jag är övertygad om att det inte kan riktas några berättigade anmärkningar mot kalkylerna till många av de märkesvarupriser vi nu ha. Jag är också övertygad om att konsumenterna äro mycket nöjda med att det finns enhetliga priser på vissa varor. Det skulle säkerligen vara ytterligt irriterande för konsumenterna om exempelvis en tub stomatol — för att nu ta en vara ur högen — skulle kosta 92 öre i en butik, 96 öre i en annan och 97 i en tredje o. s. v. Jag tror inte att konsumenterna skulle ha någon glädje av det, eller att man överhuvud taget skulle känna sig tillfreds med sådana förhållanden. Man kan väl därför inte helt kategoriskt utdöma allt samarbete som förekommer inom näringslivet, utan det bör väl bedömas från fall till fall.

Det är detta jag velat komma fram till med mina tidigare yttranden. Jag menar att man inte bara helt kritiskt skall lägga fram denna fråga så, att man här har hittat en ny förskräcklig kartell eller ett nytt förskräckligt monopol, utan att ge allmänheten, som icke har någon insikt i dessa ting, en aning om vad det är man talar om.

Nu säger herr statsrådet, att man till dags dato inte kunnat genomföra ett sådant arbetssätt på monopolutredningsbyrån att man kunnat taga dylika hänsyn. Byrån får lov att handla efter lagens bokstav, säger herr statsrådet, och det innebär att man publicerar avtalen undan för undan. Men om jag inte

Svar på interpellation. (Forts.)

minns fel står det omnämnt i lagen, att Kungl. Maj:t skall lämna byrån instruktioner. Det är dessa instruktioner som jag hela tiden varit mycket intresserad av. Kungl. Maj:t borde ha kunnat ge byrån sådana instruktioner att arbetet kunnat läggas upp på ett sätt, där man tar hänsyn till de förhållanden som jag nu berört.

Vidare säger herr statsrådet att jag talade om andra ting än vad som var kärnpunkten i min fråga. Men han gjorde sig själv först skyldig till samma fel. När jag inte fick klarhet på den punkt jag frågade om, måste jag hålla mig till de frågor statsrådet själv berört. Det försökte jag också göra. Jag tog upp de synpunkter som herr statsrådet tagit upp, alltså även sådana som jag inte berört i min interpellation, och jag tycker det har varit mycket intressant att få klarhet på vissa områden, där det förut varit dunkelt.

Vad sedan beträffar de avtal, som min interpellation berörde, så observerade jag nyss att en annan kammarledamot begärde ordet hos talmannen, och jag är övertygad om att denne bättre än jag kan ge herr statsrådet besked om hur det i realiteten ligger till med dessa avtal.

Slutligen sade herr statsrådet, att det skulle glädja honom om avtalet med Kooperativa förbundet inte trädde i kraft, därför att han hoppades att KF skall handla efter sina gamla principer. Men den saken kunna vi väl också ta med en liten nypa salt, eftersom det ju inte är obekant för någon, att Kooperativa förbundet har varit medlem i ganska stora truster. Jag behöver bara nämna glödlampstrusten, men man har inom KF förbindelser även åt andra håll. Jag skall inte närmare ingå på den saken, men jag tycker att vi böra ha den i minnet när vi diskutera denna fråga.

Chefen för handelsdepartementet herr statsrådet **Myrdal**: Herr talman! Herr Henriksson gjorde i sitt sista anförande, som ju mera gällde allmänna monopolfrågor, ett par intressanta uttalanden, som fordra några korta kommentarer från min sida. Han underströk — och på den punkten är jag fullkomligt ense med honom — att inte alla organisationer på näringslivets område äro till skada, utan att en hel del av dem äro till nytta både för konsumenterna och för samhället som helhet. Denna uppfattning är för mig desto mindre främmande som jag två gånger har underskrivit densamma, dels i planeringskommissionens betänkande och dels i propositionen, där just denna uppfattning mycket starkt har framhållits. Men jag vill påminna herr Henriksson om att just därför böra näringslivets företrädare, i den mån de endast hålla sig till de goda monopolen, icke ha någonting att frukta av publicering annat än möjligtvis det att man på kort sikt kan draga, om inte vanvettiga så kanske något oriktiga slutsatser även ur dessa fakta om kartellavtalen liksom t. ex. ur den publicerade handelsstatistiken, till vilken jag tillät mig att dra upp en analogi.

Herr Henriksson sade att avtalen böra bedömas efter sin art och menade, att en registrering av dem som nakna fakta leder vilse. Han gjorde gällande att på det viset bli vissa avtal karakteriserade som »förskräckliga» monopol. Vi få dock minnas att registreringen som sådan icke innebär denna värdesättning. Även de goda avtalen skola enligt lagen registreras. Vi ha inte tillåtit oss att anförtro åt en byråkratisk detaljorganisation i kommerskollegium att göra detta värdeomdöme. Detta värdeomdöme bör göras av medborgarna och i sista hand av medborgarnas valda representanter i riksdagen.

Jag kan alltså icke ur det förhållandet att vi ha goda monopol och dåliga monopol draga den praktiska slutsatsen, att vi skola hålla oss med en putsad upplysning beträffande monopolen som faktiska företeelser. Det är väl där som själva skillnaden mellan min ståndpunkt, som också är regeringens och

Svar på interpellation. (Forts.)

såvitt jag förstår även i hög grad riksdagens, och interpellantens ståndpunkt ligger.

Herr **Henriksson** erhöll på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Herr statsrådets sista uttalande var ganska intressant. När handelsministern säger, att även de goda avtalen registreras, borde då inte handelsministern när han yttrar sig om hithörande ting undvika att göra en sådan generell etikettering som han gjorde i sitt förra anförande, av vilket man faktiskt fick det intrycket, att alla avtal som registreras av denna monopolutredningsbyrå äro att hänföra till monopolens snårskog?

Vidare yttrade:

Herr **Norup**: Herr talman! Då jordbrukets ekonomiska föreningar äro bland de parter, som skrivit under ett par av de avtal, som här äro föremål för diskussion, kan det kanske vara lämpligt att det säges några ord av en representant för dessa föreningar. Dessutom förhåller det sig på det sättet, att det är mejeribranschens avtal som har trätt i kraft. Jag är mycket angelägen att framhålla, att de avtal som äro träffade — även om de äro underställda monopolutredningsbyrån — ingalunda äro så avfattade att de innebära något hemlighetsmakeri eller något försök att åstadkomma någonting som skulle vara till gagn enbart för viss part. Bland de huvudintressenter som undertecknat dessa avtal ingå ju organisationer, som företråda både konsument- och producentsidan. Jag tror därför att man med trygghet kan säga, att det är ett mycket stort antal svenska medborgare, som stå bakom dessa avtal.

Anledningen till träffandet av dessa avtal är ju, såsom av avtalen framgår, att söka i en hel del omständigheter, som jag inte här kan närmare gå in på. Vad speciellt mejeribranschen beträffar har ju en av orsakerna varit den att man vill se till, att marginalerna för mjölkhandeln hållas inom rimliga gränser. Man vill undvika den utvecklingen, att det uppstår för många mjölkaffärer och att det med anledning därav skulle sägas, att de nuvarande marginalerna på grund av försäljningens ringa omfattning inte räcka till att täcka kostnaderna. Resultatet av en sådan utveckling skulle bli framställning om ökade marginaler, någonting som givetvis komme att gå ut över såväl konsumenter som producenter. I en sådan situation komme följaktligen det led i distributionen som handeln utgör att få sitta emellan. Men om även den tredje parten, handeln, är inkopplad i detta avtal torde man väl inte gå förbi någons rätt.

När det gäller de här ifrågakvarande avtalen har det dock väckt icke ringa uppmärksamhet i jordbrukarkretsar, att inte monopolutredningsbyrån redovisat båda avtalen på en gång. För att taga dessa avtal i kronologisk ordning så kan jag nämna att avtalet mellan jordbruksorganisationerna och Kooperativa förbundet undertecknades den 19 juli 1945 och avtalet mellan samma organisationer och köpmannaförbundet först den 20 december 1945. Mejeribranschens avtal undertecknades av Svenska mejeriernas riksförening och Kooperativa förbundet den 19 juli 1945 men av samma organisation och köpmannaförbundet först den 11 mars 1946. Herr statsrådet gjorde gällande att det föreligger en väsentlig skillnad mellan dessa avtal, därför att bestämmelserna rörande deras ikraftträdande äro olika. Ja, när det gäller avtalet mellan jordbrukets organisationer och konsumentkooperationen är det alldeles riktigt, som herr statsrådet sade, att villkoret för avtalets ikraftträdande är, att det biträdes av tre fjärdedelar av primärmedlemmarna. Men i det fallet är det två underorganisationer, en på konsumentsidan och en på pro-

Svar på interpellation. (Forts.)

duentsidan, som ännu icke undertecknat detta avtal, och då har det föreskrivna villkoret om trefjärdedels majoritet icke helt uppfyllts. Man förklarar på respektive håll, att anledningen till att man inte undertecknat avtalet är den att man under många år haft ett mycket gott samarbete och frivilligt varit fullständigt ense om att tillämpa de bestämmelser, som äro intagna i avtalet, varför man ansett det vara ganska onödigt att nu träffa ett formellt avtal. Herr statsrådet säger sig hoppas, att detta avtal aldrig kommer att godkännas av konsumentkooperationen. Ja, detta kan man givetvis ha olika meningar om. Ledningen för Kooperativa förbundet har emellertid så pass stort förtroende hos både de stora och de små av sina medlemmar ute i landet, att jag är optimistisk nog att hoppas, att den dag kommer, då man inom konsumentkooperationen kommer att finna, att tillräckligt underlag föreligger för att detta avtal skall bli gällande. Jag är också övertygad om att det inte heller skall dröja så länge till, förrän man även inom jordbrukets organisationer är beredd att låta detta avtal träda i kraft.

När nu så stort underlag för detta avtal finnes på båda dessa håll, måste man fråga sig: är detta avtal av den monopolistiska innebörd, att det är fara å färde? Den frågan har visserligen inte varit på tal i detta sammanhang, utan det har ju endast gällt offentliggörandet av avtalet. Jag anser det för min del tacknämligt att sådana avtal som dessa verkligen bringas till offentlig kännedom. Vi ha för vår del ingen anledning att hålla dessa avtal hemliga. Men det hade givetvis varit glädjande, om man hade redovisat båda avtalen på en gång. Man förstår nog att köpmännen fråga sig, varför inte dessa båda avtal publicerats samtidigt. Innebörden i de bägge avtalen är ju ungefär densamma, varför det inte finns anledning att ur den synpunkten hysa några farhågor för en publicering. Jag medger dock att det är någon skillnad då det kan bli fråga om att underställa en nyetableringsnämnd sådana avtal som träffas med handelsorganisationer. Men i de diskussioner, som därvid kunna uppstå, skall även jordbrukarorganisationen deltaga, och detta bör enligt min mening kunna medföra bättre förhållanden än som nu råda.

Herr statsrådet vidrörde även en annan sak, som kanske ligger litet vid sidan om det egentliga ämnet. Det gäller den borgerliga landsortspressens föreställningar om de olika handelsavtalen. Ty om jag inte hörde fel nämnde herr statsrådet, att det på det hållet rådde de mest vansinniga föreställningar. Jag har ingen anledning att här uppträda som försvarsadvokat för landsortspressen, men jag vet inte, om det beror enbart på felaktiga upplysningar, att vissa kritiska uppfattningar rörande dessa handelsavtal äro rådande inom denna press. Det berättades mig häromdagen, att ett par jordbrukare hade för avsikt att skaffa sig elektriska motorer av samma storleksordning och märke, som tillverkades av Asea och som för ett par år sedan såldes här i landet för 340 kronor. Det visade sig då, att sådana motorer finnas i frihamnen i Malmö. Aseas namnplåtar voro nu avskruvade, men numret på motorerna finns kvar. Jag vet inte om dessa motorer ha kommit till Malmö frihamn från Ryssland eller från Polen, men de erbjudas nu jordbrukarna för 800 kronor stycket. Ja, om dylika förhållanden skola sättas i samband med handelsavtalen, har man ju anledning, i varje fall som praktisk ekonom, att säga, att ett avtal som medger sådant är vansinnigt — vill man döma milt kan man i varje fall säga att det är oklokt. Jag tror inte att vi inom näringslivet i längden kunna gå med på att det är en klok handelspolitik som medför dylika konsekvenser. Det kan ju hända att det är fel att prisbildningen gått till på det sättet. Det skulle i så fall vara oerhört tacknämligt att få en upplysning om hur det i verkligheten ligger till med denna sak.

Jag hoppas för min del, att de förhållanden, som här kritiserats när det

Svar på interpellation. (Forts.)

gäller publiceringen av de ifrågavarande avtalen, icke skola bli till förfång för någon medborgare i vårt land, utan att de tre grupper, som stå som under-tecknare av dessa avtal, skola utgöra en borgen för att det skall handlas på allra bästa sätt till gagn för samtliga medborgare i landet.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Myrdal**: Herr talman! Vi ha nu kanske kommit litet långt ifrån själva debattämnet. Men eftersom den sak som den föregående talaren senast berörde står i samband med ett rykte, som en stockholmstidning givit offentlighet åt för ett par dagar sedan, får jag kanske taga till orda för att framhålla en enda omständighet.

Men innan jag gör det kanske jag också får rätta ett litet missförstånd. Jag drog nyss en parallell mellan registreringen av monopolavtalen och handelsstatistikens siffror. Det hade från interpellantens sida ifrågasatts, om man skulle publicera så råa data som de faktiska monopolavtalen äro, eftersom det kan ge anledning till missförstånd. Jag påpekade därvid att även handelsstatistiken uppenbarligen kan föranleda mycket stora missförstånd, som i någon mån gå ut över mig, men att det icke skulle falla mig in att söka möta sådana missförstånd genom att vilja hålla handelsstatistiken hemlig.

Herr Norup var även inne på en helt annan sak, nämligen frågan om handelsavtalens bedömande, och om jag rätt förstod nyanserna så tänkte han närmast på det ryska avtalet. Jag har, som jag antydde, i en stockholmstidning sett några rykten publicerade om att svenska motorer sålts av representanter för Sovjetunionen i frihamnen här i Stockholm. Saken skulle vara litet underlig, även om sådana återköp i många fall av något skäl kunna vara naturliga led i en stor handel. Jag vill endast svara herr Norup, som återgav ett liknande rykte ifrån Malmö, att handelsavdelningen är inställd på att söka utreda vad som kan ligga bakom detta, vilken fjäder som blivit denna höna eller anka skola vi väl säga eftersom vi tala om pressen. Ännu så sent som i går kväll har man inte kunnat upptäcka några spår av denna fjäder. Jag är ännu inte i tillfälle att kategoriskt garantera att det inte finns någonting bakom. I så fall skall det naturligtvis vara oss angeläget att utreda den saken så snart som möjligt och framlägga resultatet för offentligheten.

Eftersom vi nu tala om helt andra ting än det ursprungliga ämnet, kanske det kan vara mig tillätet att till slut göra den reflexionen, att nog är det besynnerligt med vilken glättig misstänksamhet vissa tidningsorgan och vissa medborgare söka hitta på och ge spridning åt sådana rykten — förstora sådana rykten och tolka allt till det sämsta — när det gäller vår handel med Ryssland.

Herr **Skoglund** i Doverstorp: Herr talman! I ett föregående yttrande här i dag gjorde handelsministern ett utfall mot den svenska borgerliga landsortspressen, vilket jag inte anser bör få stå oemotsagt. Jag hör till dem som i ganska stor utsträckning läser landsortspressen, och jag vågar därför ha en mening om hur den arbetar. Om jag uppfattade handelsministern rätt gjorde han gällande, att den svenska borgerliga landsortspressen ger uttryck åt den mest fantastiska uppfattning om den svenska handelspolitiken och dess verkningar. Jag skulle vilja säga, herr talman, att jag anser att den svenska borgerliga landsortspressen är en självständig press, som bildar sig en egen mening. Om den meningen många gånger inte överensstämmer med handelsministerns uppfattning, så är det inte säkert att detta är till någon skada, utan det kanske snarare är till gagn. Det har det varit mer än en gång.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 192, angående omorganisation av överståthållarämbetet m. m.;

nr 194, angående ändrad redovisning av luftfartsfonden m. m.;

nr 195, angående anslag till aktieteckning i aktiebolaget Aerotransport; och

nr 198, angående åtgärder i syfte att bereda vissa utländska läkare möjlighet att utöva läkarkonsten inom riket.

§ 7.

Föredrogos var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 367 av herr *Swedberg*; och

nr 368 av herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionen nr 369 av herrar *Holmberg* och *Brandt*; samt

till särskilda utskottet motionerna:

nr 370 av herr *Ståhl*; och

nr 371 av herr *Nilsson* i Varuträsk *m. fl.*

§ 8.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 250, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om åtgärder för vidgat nordiskt samarbete på utredningsväsendets och den offentliga förvaltningens område; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt tredje tillfälliga utskott.

§ 9.

Vid föredragning av ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 251, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion angående avgiftsfri konfirmationsundervisning genom skolornas försorg, beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

§ 10.

Herr *Rylander* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 372, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 195, angående anslag till aktieteckning i aktiebolaget Aerotransport.

Vidare avlämnades följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 131, med förslag till byggnadslag m. m., nämligen av:

herr *Mattsson*, nr 373;

herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.*, nr 374;

herr *Skantzé m. fl.*, nr 375; och

herr *Andersson* i Falun, nr 376.

Härpå avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Ohlin m. fl.*, nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 75, angående riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken m. m.; och

herr *Svensson* i Ljungskile, nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 76, angående omorganisation av hushållningssällskapen m. m.

Vidare avlämnades följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, nämligen av:

herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*, nr 379;

herr *Karlsson* i Stuvsta *m. fl.*, nr 380;

herrar *Johansson* i Mysinge och *Svensson* i Stenkyrka, nr 381;

herr *Stazäng*, nr 382;

herr *Persson* i Svensköp *m. fl.*, nr 383;

herrar *Johnsson* i Kastanjegården och *Sandberg*, nr 384;

herr *Stenvall m. fl.*, nr 385;

herr *Pettersson* i Ersbacken, nr 386;

herr *Sandberg*, nr 387; och

herr *Mattsson m. fl.*, nr 388.

Herr *Skoglund* i Doverstorp avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 389, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 75, dels ock Kungl. Maj:ts proposition nr 76.

Vidare avlämnades följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76, nämligen av:

herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*, nr 390;

herr *Karlsson* i Stuvsta *m. fl.*, nr 391;

herr *Kyling m. fl.*, nr 392;

herr *Dickson*, nr 393;

herr *Larsson* i Karlstad *m. fl.*, nr 394;

herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, nr 395; och

herrar *Persson* i Norrby och *Stenvall*, nr 396.

Slutligen avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Karlsson* i Stuvsta *m. fl.*, nr 397, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 78, med förslag till lag om uppsikt å jordbruk m. m.; och

herr *von Seth m. fl.*, nr 398, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 78.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 11.

Ordet lämnades på begäran till

Interpellation.

Herr *Mattsson*, som anförde: Herr talman! Omkring det senaste årsskiftet ha kommunerna runt om i landet genom sina kristidsnämnder från vederbörande kristidsstyrelse fått meddelande om att den eller den personen förordnats till prisombud för kommunen och att kommunen till detta prisombud skall utbetala så och så mycket i arvode.

Här och var har man opponerat sig mot dessa dekret. Då man ser vilka arvodesbelopp det rör sig om, får man inte förundra sig över att kommunerna icke över hela linjen velat foga sig i dessa ålägganden. I det län som jag representerar uppgår årsbeloppet av de arvoden som kommunerna skulle utge till prisombuden till icke mindre än 35 280 kronor. Detta innebär säkerligen en mångdubbling av de arvoden, som utgått till de under krigsåren fungerande kommunala prisombuden. I min egen kommun — en ren jordbrukskommun på ca 3 200 invånare — utgick tidigare arvode till kristidsnämndens prisombud med 60 kronor per år. Nu skall kommunen till det av kristidsstyrelsen förordnade prisombudet utge ett arvode på 720 kronor per år.

Interpellation. (Forts.)

Enligt 9 § i KK den 8/10 1939 om kristidsnämnder äger kristidsstyrelsen besluta, efter förslag av vederbörande kristidsnämnd, vilka befattningar som skola inrättas hos nämnden. Har kristidsstyrelsen inte förbehållit sig att själv tillsätta befattningarna eller bestämma avlöningsförmånerna för dessas innehavare, får kristidsnämnden fatta beslut därom. Enligt 10 § åligger det kommun att avlöna kristidsnämnds ordförande med skäligt belopp och i övrigt anvisa medel för kristidsnämnds verksamhet. Länsstyrelsen kan här ingripa med tvångsföreläggande. Eftersom man på kommunalt håll haft svårt att inse den principiella skillnaden mellan det arbete som utförts av kristidsnämndens ordförande och ordförandena i andra kommunala organ har det här uppstått åtskilliga slitningar. Man har frågat sig varför man behöver ge ordföranden i kristidsnämnden ersättning efter helt andra grunder än dem som tillämpas beträffande övriga kommunala förtroendemän. I åtskilliga fall torde därför länsstyrelser fått meddela förelägganden.

Den vidsträckt befogenhet som i kristidsnämndskungörelsen givits kristidsstyrelse med avseende å rätten att bestämma vilka befattningar som skola vara inrättade hos kristidsnämnd och fastställande av ersättningar för dessa torde hittills icke ha vållat några slitningar. Att så icke skett torde uteslutande bero på att kristidsstyrelserna icke under hela kriget begagnat sig av denna makt.

Även om man mot slutet av år 1946 — jag förmodar att slopan det av omsättningsskatten härvidlag spelade in — stod inför nödvändigheten att skärpa den lokala priskontrollen, så borde detta ha gått att åstadkomma utan det av mig här påtalade ingreppet i den kommunala självbestämmanderätten. Detta ingrepp har på kommunalt håll väckt betydande olust. Det är ju här fråga om en fullmaktslagstiftning, som är tillkommen för extraordinära förhållanden. När man under de mest farofyllda och kritiska åren kunde klara sig utan att kristidsstyrelserna behövde tillgripa de maktmedel, som kristidsnämndskungörelsen ger dem i fråga om kristidsnämndernas personal, så tycker man att det nu funnes så mycket större anledning att lita till kommunernas lojalitet.

Med anledning av vad sålunda anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att medverka till att de ifrågavarande bestämmelserna om tillsättning av och ersättningar till de lokala krisorganens funktionärer under krisorganisationen successiva avveckling tillämpas på ett varligt sätt, så att inskränkningarna i kommunernas självbestämmanderätt icke bli större än nödvändigt?

Denna anhållan bordlades.

§ 12.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1947/48 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens affärsverksfonder gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1947/48 i avseende å postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande diverse kapitalfonder gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1947/48, i vad propositionen avser väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond; och

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad rörande vissa markfrågor i Stockholm m. m.; samt

från första lagutskottet:

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tingshusbyggnadsskyldigheten i vissa fall;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vidgad rätt till resekostnadsersättning för kontraktsprost vid tjänsteresor m. m.; och

nr 97, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, m. m., och dels en i ämnet väckt motion.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Hammarlund</i>	under 12 dagar fr. o. m. den 10 april och
» <i>Hagberg</i> i Malmö	» 14 » » » 10 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.29 em.

In fidem
Gunnar Britth.